

Vroege ereprijs (*Veronica praecox* All.) en Stijve wolfsmelk (*Euphorbia stricta* L.) opnieuw langs de Gelderse IJssel teruggevonden

E. J. Weeda (Stichting FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden)

Twaalf jaar geleden verscheen in dit tijdschrift een artikel over Vroege ereprijs (*Veronica praecox*), die na bijna 40 jaar (schijnbare) afwezigheid weer langs de Gelderse IJssel was teruggevonden.¹ Het ging toen om vondsten bij Gorssel (1974, 1975), gevolgd door één bij Deventer (1977). Daarna was het zoeken naar deze soort voorlopig weer tevergeefs. Maar op 29 mei 1991 werden op een rijke groeiplaats van Handjesereprijs (*V. triphyllos*) in het IJsseldal opnieuw Vroege ereprijs waargenomen, die daar in verspreide exemplaren tussen zijn talrijker optredende verwant groeide en daardoor niet erg opviel. Het betrof de rand van een roggeakker bij Brummen (33.47). De volgende opname geeft een indruk van de begroeiing:

Proefvlak $2 \times 1/2 \text{ m}^2$. Totale bedekking 40%: gewas 20%, tot 1 m hoog; 20 soorten 'onkruiden' samen 20%, tot 30 cm hoog.

Secale cereale	2b.2	fl	Papaver argemone	+	vg
Sinapis arvensis	2a.1	fl	Papaver rhoeas	+	vg
Veronica triphyllos	1.1	fr	Polygonum aviculare	+	vg
Polygonum convolvulus	1.1	vg	Silene latifolia alba	+	vg
Anchusa arvensis	+	fl	Thlaspi arvense	+	fr
Arenaria serpyllifolia	+	fl	Veronica arvensis	+	fl
Capsella bursa-pastoris	+	fl	Veronica hederifolia	+	fr
Lamium amplexicaule	+	fl	Veronica praecox	+	fl
Legousia speculum-veneris	+	vg	Vicia sativa nigra	+	vg
Myosotis arvensis	+	fl	Viola arvensis	+	fl
Odontites vernus vernus	+	vg			

Deze akkerbegroeiing staat in tussen het Papaveretum argemones en het Legousietum speculiveneris en bevat tevens elementen van het Veronico-Lamietum hybridi. Dezelfde akker herbergt ook Ruw pazelzaad (*Buglossoides arvensis*) en Heelbeen (*Holosteum umbellatum*), al werden deze soorten in 1991 niet opgemerkt. In 1974 zijn in deze omgeving Klein spiegelklokje (*Legousia hybrida*) en Geoorde veldsla (*Valerianella rimosa*) gevonden², en in 1959 kwam langs de IJssel bij Brummen ook Wilde ridderspoor (*Consolida regalis*) nog voor.³ Al deze soorten wijzen meer in de richting van het Legousietum dan van het Papaveretum. Ook de gelijkenis van het verspreidingspatroon van Vroege ereprijs met dat van Klein spiegelklokje en Tengere veldmuur (*Minuartia hybrida*)⁴ doet vermoeden dat Vroege ereprijs eertijds kenmerkend was voor het Legousietum, de karakteristieke onkruidgemeenschap van graanakkers op kalkhoudende, zandige stroomruggrond.⁵

Ook Stijve wolfsmelk (*Euphorbia stricta* = *E. serrulata*; fig. 2) is langs de Gelderse IJssel 'terug van schijnbaar weggevoerd'. Evenals in 1979⁶ werd zij in de gemeente Steenderen aangetroffen, zij het iets verder noordoostwaarts, bij Baak (atlasblok 33.57). Daar werd zij

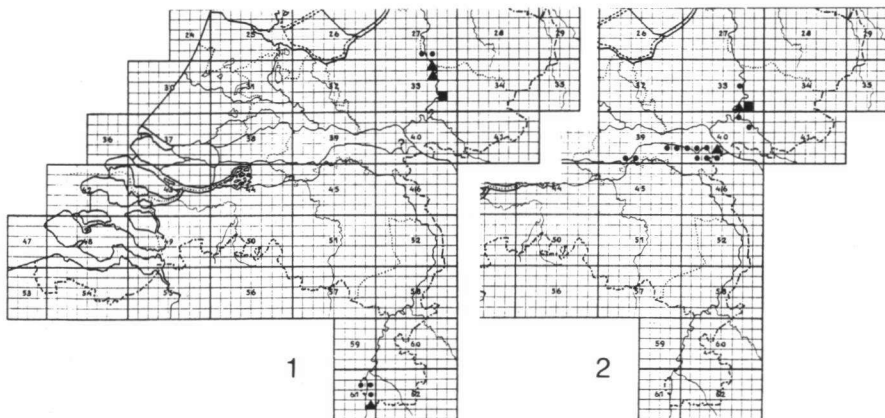

Fig. 1. Verspreiding van *Veronica praecox* in Nederland; ■ vindplaats anno 1991; ▲ vindplaatsen 1974–1977; ● vindplaatsen vóór 1935. De vindplaats in 61.48 ligt op het Belgische deel van de Sint-Pietersberg. Voor verdere verantwoording wordt verwezen naar lit. 1. — Fig. 2. Verspreiding van *Euphorbia stricta* in Nederland; ■ vindplaats anno 1991; ▲ vindplaatsen 1951–1979; ● vindplaatsen vóór 1950.

het eerst opgemerkt door B. te Linde (Arnhem). Zij staat op een westwaarts geëxponeerd talud tussen een akker en het schouwpad van een waterloop. De bodem bestaat uit kalkhoudende zavel. Ter plaatse heeft vermoedelijk een houtwal gelegen, getuige restanten Sleedoorn (*Prunus spinosa*) en Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*). Stijve wolfsmelk maakt deel uit van een ruige, tot 2 meter hoge begroeiing. Eén fors exemplaar had een lengte van ruim een meter bereikt en vijf stengels voortgebracht, die vanuit een liggende voet plotseling opwaarts bogen. Op enige meters afstand daarvan stond een tweede plant met één stengel. Opvallend was ter plaatse de combinatie van overblijvende grassen met merendeels twee- of eenjarige kruiden. Verder kwam de samenstelling van de vegetatie sterk overeen met het uit Zuid-Duitsland beschreven *Euphorbietum strictae*.⁵ De volgende opname werd hier op 6 september 1991 gemaakt door B.F.M. Wijlens en de auteur:

Proefvlak 7 × 1 m². Bedekking: kruidlaag 90%, moslaag gering.

<i>Phalaris arundinacea</i>	3.3	fr	<i>Heracleum sphondylium</i>	+	fr
<i>Barbarea vulgaris</i>	2a.2	fr	<i>Carduus crispus</i>	+	fr
<i>Urtica dioica</i>	2a.2	fl	<i>Aegopodium podagraria</i>	+	fr
<i>Elymus repens</i>	2a.2	fr	<i>Stellaria media</i>	+	fr
<i>Dactylis glomerata</i>	1.2	fr	<i>Calystegia sepium</i>	+	fl
<i>Arrhenatherum elatius</i>	1.2	fr	<i>Glechoma hederacea</i>	+	vg
<i>Agrostis gigantea</i>	1.2	fr	<i>Sisymbrium officinale</i>	r	fr
<i>Alliaria petiolata</i>	1.2	fr, jv	<i>Taraxacum officinale</i>	r	vg
<i>Lapsana communis</i>	1.1	fr	<i>Atriplex patula</i>	()	fr
<i>Galeopsis tetrahit</i>	1.1	fl	<i>Brachythecium rutabulum</i>	1.2	
<i>Euphorbia stricta</i>	+2	fr	<i>Bryum capillare</i>	1.2	
<i>Lolium perenne</i>	+2	fr	<i>Ceratodon purpureus</i>	+2	
<i>Festuca rubra commutata</i>	+2	fr	<i>Phascum cuspidatum</i>	+	sp
<i>Poa trivialis</i>	+2	fr	<i>Bryum bicolor</i> s.l.	+	
<i>Symphytum officinale</i>	+2	fr	<i>Eurhynchium</i> cf. <i>hians</i>	+	
<i>Alopecurus pratensis</i>	+	fr	<i>Eurhynchium praelongum</i>	+	

Door deze nieuwe vondsten is zowel voor Vroege ereprijs als voor Stijve wolfsmelk de aanduiding als verdwenen soort in de nieuwste editie van de Standaardlijst⁸ inmiddels alweer achterhaald!

1. E.J. Weeda, 1979. Voorkomen en standplaats van *Veronica praecox* All. en *V. verna* L. in Nederland. *Gorteria* 9: 312–321.
2. J. Mennema & S.J. van Ooststroom, 1975. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1974. *Gorteria* 7: 185–206.
3. W. van Zwol, 1959. *Delphinium consolida* L. en *Draba muralis* L. *Corr.bl. Rijksherb.* 14: 153.
4. E.J. Weeda, 1980. *Legousia hybrida*, *Minuartia hybrida* en *Veronica praecox*, in: J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood (red.), *Atlas van de Nederlandse Flora* 1: 141, 147, 204. Amsterdam.
5. G. Sissingh, 1950. Onkruid-associaties in Nederland. 's-Gravenhage.
6. F. Sollman & E.J. Weeda, 1980. Over enige vondsten van *Euphorbia serrulata* Thuill. en *E. platyphyllos* L. in 1979. *Gorteria* 10: 100–105.
7. Th. Müller, 1983. *Artemisia vulgaris*, in E. Oberdorfer (Herausg.), *Süddeutsche Pflanzengesellschaften*, 2. Aufl., 3: 135–277. Stuttgart/New York.
8. R. van der Meijden, L. van Duuren, E.J. Weeda & C.L. Plate, 1991. Standaardlijst van de Nederlandse flora 1990. *Gorteria* 17: 75–127.